

Jaarverslag 2017

raad van commissarissen Vivare

Inhoud

1. Waarom dit verslag?	3
2. Visie op de besturing (toezicht en bestuur) van Vivare	4
3. Wie zitten er in de raad van commissarissen van Vivare?	5
4. Inhoud van ons toezicht	6
<i>Algemeen</i>	6
<i>Maatschappelijke doelen</i>	7
<i>Financiën en risico's</i>	8
<i>De organisatie</i>	9
<i>Governance</i>	9
5. Relaties	10
<i>Huurders en hun organisaties</i>	10
<i>Lokale stakeholders</i>	10
<i>Landelijke stakeholders</i>	10
6. Werkwijze en commissies	11
<i>Auditcommissie</i>	11
<i>Commissie Vastgoedregie</i>	12
<i>Remuneratie en governancecommissie</i>	12
<i>Invulling werkgeversrol raad van commissarissen</i>	12
7. Evaluatie en ontwikkeling	13
<i>Zelfevaluatie</i>	13
<i>Educatie</i>	13
<i>PE punten</i>	13
8. Samenstelling in detail	14
<i>Ontwikkelingen binnen de raad in 2017</i>	14
<i>Samenstelling en rooster van aftreden per 31 december 2017</i>	15
<i>Beloning raad van commissarissen</i>	15

1. Waarom dit verslag?

Vivare is een open en transparante woningcorporatie. Een maatschappelijke onderneming die er elk jaar naar streeft om haar doelstellingen voor de volkshuisvesting te realiseren. Vivare zet zich in voor mensen met minder inkomen, die niet zelf in hun wonen kunnen voorzien. De raad van commissarissen van Vivare draagt daaraan bij met het intern toezicht.

Met dit verslag willen we laten zien hoe we dat toezicht in 2017 hebben ingevuld en waarom we dat zo deden.

Niet alleen omdat in de wet en codes staat dat wij dat moeten doen. Vooral omdat ons hart ligt bij de volkshuisvesting. We voelen ons betrokken bij de mensen waarvoor Vivare er is. En we hebben hart voor de mensen van Vivare. Als zij hun werk goed kunnen doen, komt dat ook ten goede aan onze huurders.

In het vak van toezichthouder worden cultuur, houding en gedrag steeds belangrijker. Ook de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid nemen toe. Juist daarom willen we niet alleen laten zien, dat we netjes lijstjes afvinken en goedkeuren wat formeel mag en past binnen de afspraken. We willen vooral graag vertellen hoe we, met hart voor al die mensen die afhankelijk zijn van een goede volkshuisvesting, goed blijven letten op Vivare.

Alles wat in de formele wereld moet worden verantwoord over ons interne toezicht staat in het jaarverslag van de Stichting Vivare. Dat is onderbouwd met documenten en gecontroleerd door de accountant. Maar we willen graag meer vertellen. Alle commissarissen zijn gemotiveerde toezichthouders, die bij willen dragen aan goede volkshuisvesting en beter wonen voor de huurders van Vivare. Dat je dat bent en wilt kun je niet altijd bewijzen met een papieren besluit of notitie.

We hebben dit verslag weer gemaakt voor de huurders van Vivare, de samenwerkingspartners van Vivare, de medewerkers van Vivare en alle andere geïnteresseerden. Om hen te informeren over ons werk als raad van commissarissen van Vivare. Om te vertellen waarom we dat zo graag doen.

2. Visie op de besturing (toezicht en bestuur) van Vivare

Wij voeren als raad van commissarissen van Vivare het intern toezicht binnen Vivare uit. Dat ligt vast in de statuten van Vivare en het reglement raad van commissarissen. We doen dit altijd vanuit de basisprincipes uit de wet- en regelgeving en de governancecode voor woningcorporaties. We houden toezicht op:

- het beleid van het bestuur en de directie,
- de algemene gang van zaken bij Vivare,
- de financiën

We letten er op of Vivare op de korte en lange termijn financieel gezond blijft en of Vivare de maatschappelijke opdracht realiseert. Deze maatschappelijke opdracht houdt in, dat Vivare zich inzet voor mensen met minder inkomen, die niet zelf in hun wonen kunnen voorzien.

Naast dit resultaatgericht toezichthouden is de raad bij strategische keuzes een klankbord voor het bestuur en nemen we expliciet mede verantwoordelijkheid voor de gemaakte strategische keuzes. We willen bij de invulling van het toezicht Vivare verder helpen in het maximaal realiseren van de doelstellingen en ons niet beperken tot vinkjes zetten. Dit noemen we graag een strategisch partnership.

Daarbij letten we er wel op dat bestuur en raad ieder hun eigen rol hebben en waken we ervoor dat we niet op de stoel van de bestuurder gaan zitten. We zijn ons bewust vanuit welke rol we een discussie voeren en houden die rol ook vast. Een voorwaarde om dat te kunnen doen is dat bestuurder en raad elkaars rollen goed begrijpen. Om dat te waarborgen zijn we daarover voortdurend in gesprek. Als raad met elkaar en met de bestuurder. Dit gesprek wordt gevoerd vanuit een gedeeld waardenpatroon en een gedeelde strategische visie voor de organisatie. Belangrijke invalshoeken in dat gesprek zijn bijvoorbeeld:

- Hoe vinden we dat het gaat; doen bestuur en raad nog steeds het goede?
- Is de basis op orde en hoe weten we dat?
- Wat gebeurt er in onze omgeving, welke ontwikkelingen zien we daar?
- Hoe houden we elkaar op koers?
- Hoe blijven we leren en ontwikkelen?

De bestuurder vraagt vooraf goedkeuring aan ons over belangrijke besluiten. Wat deze 'belangrijke besluiten' zijn staat in de wet en in de statuten van Vivare. Verder geeft de bestuurder van Vivare ons alle informatie die we nodig hebben om toezicht te kunnen houden op de algehele gang van zaken. Formeel gezien zijn we als raad van commissarissen ook de werkgever van bestuurder. De samenwerking tussen ons, de bestuurder en directeuren van Vivare is open en transparant. We kunnen daardoor de bestuurder en directeuren gevraagd en ongevraagd adviseren.

3. Wie zitten er in de raad van commissarissen van Vivare?

Eind 2017 bestond de raad van commissarissen van Vivare uit de volgende vijf leden:

De heer Mr. W.D. (Willem) van Leeuwen – voorzitter

Leeftijd: 64 jaar. Deskundigheden: governance, volkshuisvesting, juridische zaken.

Hoofdfunctie: directeur van CS&G Consultancy B.V.

Relevante nevenfuncties: lid en vice voorzitter raad van commissarissen woningcorporatie Stadgenoot te Amsterdam; onafhankelijk extern voorzitter van de vereniging Samenwerkingsverband Rijn & Gelderse Vallei PO; docent aan de ESAA (Erasmus) opleiding voor commissarissen; lid raad van advies zorgverzekeraars Nederland.

De heer drs. R. (Rudolf) Bosveld – lid, benoemd op voordracht huurdersverenigingen

Leeftijd: 58 jaar. Deskundigheden: governance, financiën en control.

Hoofdfunctie: lid board of directors van PPF Group NV. Relevante nevenfuncties: lid raad van toezicht Stichting De Opbouw; lid raad van commissarissen Rentree Deventer; bestuurslid van Fonds NutsOhra.

Mevrouw mr. A. (Anneke) Bouwmeester – lid, benoemd op voordracht huurdersverenigingen

Leeftijd: 51 jaar. Deskundigheden: governance, juridische zaken, organisatieontwikkeling.

Hoofdfunctie: zelfstandig werkzaam als interim bestuurder bij diverse opdrachtgevers; per 1 mei 2017 voorzitter raad van bestuur Zorggroep Sint Maarten. Relevante nevenfuncties: vice voorzitter raad van toezicht ZZG Zorggroep (tot april 2017; op voordracht cliëntenraad), bestuurslid Stichting Vitesse Betrokken (tot sept. 2017).

De heer J. (Jamal) Elghoul - lid

Leeftijd: 42 jaar. Deskundigheden: governance, financiën en control.

Hoofdfunctie: partner bij Networking Consultants.

De heer H.J.W. (Heine) van Nieuwenhuijze – lid

Leeftijd: 55 jaar. Deskundigheden: vastgoedontwikkeling, vastgoedbeheer.

Hoofdfunctie: directeur van D&M Properties.

Relevante nevenfuncties: als initiatiefnemer van de Stichting Donjon Nijmegen betrokken bij de heropricting van de historische Donjon en de herinrichting van het rijksmonument Valkhof park.

4. Inhoud van ons toezicht

Algemeen

Het is de overtuiging van Vivare en ook van de raad van commissarissen, dat Vivare optimaal bijdraagt aan de volkshuisvesting door zichtbaar aanwezig te zijn in de wijken en dichtbij haar huurders te staan, te zorgen voor het betaalbaar houden van de woningen, en te zorgen voor voldoende en duurzame woningen in leefbare wijken. Voor onze huidige huurders maar ook voor toekomstige huurders.

Vanuit deze overtuiging geeft De Raad van commissarissen inhoud aan het toezicht. In het toezicht onderscheiden we een aantal werkgebieden. Het gaat over:

- de maatschappelijke doelen en waarden en de legitimatie daarop van Vivare;
- de strategie die Vivare formuleert om de doelen te realiseren;
- de resultaten en prestaties die Vivare op de geformuleerde doelen boekt;
- de bedrijfsvoeringaspecten (zoals interne controle, compliance, risicobeheersing en verslaglegging);
- de relaties met belanghebbenden.

Soms gaat het daarbij alleen over 'in control zijn'. Maar meestal zullen we op zijn minst uitdagen en kritisch onderzoeken of de voorstellen van de bestuurder goed doordacht zijn en waartoe zij leiden. We onderzoeken of de organisatie in staat is de voorstellen goed uit te voeren en gaan na of de risico's goed en realistisch zijn afgewogen. De raad is dan vooral klankbord en adviseur ten behoeve van gedegen besluitvorming door de bestuurder en de directie. Dit kan gaan over alle werkgebieden en richt zich soms op het proces en soms op de inhoud.

Vanuit deze visie heeft de raad van commissarissen in 2017 zes maal regulier vergaderd en overleg gevoerd met de bestuurder. Daar waren ook altijd de directeuren bij die voor het gespreksonderwerp inhoudelijk verantwoordelijk zijn. Daarnaast hebben alle commissarissen individueel, of samen contacten met mensen van Vivare en met (vertegenwoordigers van) samenwerkingspartners van Vivare, zodat wij ook van anderen horen hoe het gaat en wat er speelt.

Vanuit de hoofdthema's betaalbaarheid, beschikbaarheid, duurzaamheid en leefbaarheid zijn de besluiten, adviezen en andere activiteiten van de raad van commissarissen onder te verdelen in drie onderwerpen van toezicht: de maatschappelijke doelen, de financiële risico's en de organisatie. In de volgende drie blokken vertellen we hoe we dat deden.

Maatschappelijke doelen

Het toezicht op de maatschappelijke doelen krijgt vorm door het functioneren van Vivare te toetsen aan de doelstellingen, de strategie en de begroting. We toetsen of de volkshuisvestelijke opgaven in de strategie en de begroting van Vivare zijn opgenomen én of aan alle wettelijke kaders is voldaan. Deze volkshuisvestelijke opgaven moeten zijn vertaald in duidelijke doelstellingen, en in de besturing en de processen van de organisatie. Ook toetsen we of de realisatie van de strategie en plannen voldoende voortgang heeft en past binnen de begroting.

Informatie van de bestuurder

De bestuurder brengt ons elke vier maanden op de hoogte van de voortgang met een scorecardrapportage (de 'Tertiaalrapportages').

Projecten

Bij het beoordelen van plannen voor nieuwbouw, groot onderhoud en renovatie kijken we of ze een bijdrage leveren aan de doelstellingen van Vivare voor voldoende, betaalbare en duurzame woningen in leefbare wijken. In 2017 gaven we goedkeuring op de projectplannen voor Gelderse Plein, Onderhoud 284 woningen Velp, Nieuwbouw 26 grondgebonden woningen in Arnhem (Schuytgraaf veld 3), Herzien projectplan Eilandje Urk en Herzien projectplan Dorrestijnplantsoen.

Kwaliteit van de woningen

De kwaliteit van onze woningen stond ook in 2017 hoog op de agenda. We spraken met de bestuurder, directeuren en medewerkers van Vivare over de voortgang van het verduurzamen we onze woningen, het planmatig (groot) onderhoud en reparatieonderhoud.

Niet alleen woningen, ook wijken

Ook in de raad van commissarissen gaat het niet alleen over woningen, maar ook over wijken. Tijdens een themadag van de raad van commissarissen besteedden we uitgebreid aandacht aan passend toewijzen en de (ongewenste) gevolgen. De regelgeving kwam aan de orde en aan de hand van enkele casussen werd besproken welke ontwikkelingen we zien en wat de gevolgen zijn voor wijksamenstelling, diversiteit, concentratie van specifieke doelgroepen en wat we kunnen doen om wijken "gezond" te houden.

Visitatie

In 2017 heeft de raad samen met de bestuurder opdracht gegeven aan Pentascope voor de vierjaarlijkse maatschappelijke visitatie. In dat kader heeft de voltallige raad een startgesprek, een inhoudelijk gesprek en een afrondings-/evaluatiegesprek gevoerd met de visitatiecommissie. Ook nam een vertegenwoordiging van de raad deel aan de dialoogrondes die voor de visitatie waren georganiseerd met vertegenwoordigers van de samenwerkingspartners van Vivare en met een groep huurders van Vivare. In de bestuurlijke reactie geven raad en bestuurder gezamenlijk een reflectie op de uitkomsten van Vivare. Begin 2018 worden het visitatierapport en de bestuurlijke reactie gepubliceerd.

Financiën en risico's

Ons toezicht op de financiële positie van Vivare is op de eerste plaats gericht op de financiële continuïteit en (financiële) risicobeheersing. Jaarlijks stelt de bestuurder in het afwegingskader vast welke keuzes worden gemaakt en aan welke financiële randvoorwaarden de begroting moet voldoen. Deze keuzes en randvoorwaarden zijn besproken in de raad van commissarissen en bij het vaststellen van de begroting voor 2018 goedgekeurd.

Goedkeuring en financiële continuïteit

We gaven onze goedkeuring aan het treasurystatuut, het treasuryjaarplan, het investeringsstatuut, de jaarrekening en het reglement financieel beheer en beleid. Deze documenten vormen samen het kader, waarbinnen het toezicht op de financiële risico's wordt uitgevoerd. Over de financiële continuïteit laten we ons ook elke vier maanden informeren middels de scorecardrapportages.

Ernst & Young Accountants LLP is als externe accountant benoemd door de raad van commissarissen voor het verslagjaar 2017. Vivare maakt geen gebruik van deze accountant voor advisering.

Maatschappelijk budget

Vivare is een maatschappelijke organisatie en gaat dus niet voor alleen maar maximaal financieel rendement. In ons toezicht kijken we niet alleen of Vivare genoeg geld overhoudt om er in de toekomst nog te kunnen zijn. We kijken ook of ons geld wordt besteed aan waar we voor staan: betaalbare huren, een leefbare woonomgeving en kwalitatief goede woningen voor een sociale prijs. De waarde hiervan in geld noemen we het maatschappelijk budget. Om hier altijd voldoende middelen beschikbaar voor te hebben, is de rendementsontwikkeling wel van belang. We zijn hierover regelmatig geïnformeerd.

MAATSCHAPPELIJK BUDGET VIVARE 2017

Budget totaal (in euro)

Verschil tussen Vivare- en commerciële huur	52.487.223
Onrendabele investeringen opgeleverde woningen	2.025.549
Leefbaarheid	3.242.641

TOTAAL 57.755.413

Budget per woning (in euro)

Verschil tussen Vivare- en commerciële huur	2.226
Onrendabele investeringen opgeleverde woningen	86
Leefbaarheid	138

TOTAAL 2.449

Door het bespreken van rapportages, het afwegingskader en de begroting weten we de actuele ontwikkelingen, de consequenties van overheidsmaatregelen (bijvoorbeeld de implementatie van de woningwet), ontwikkelingen in de sector (bijvoorbeeld de bouwkostenontwikkeling), en voortschrijdend beleid en/of nieuwe inzichten. Daarmee hebben we inzicht in mogelijke risico's en daarmee ook de mogelijkheid deze goed in de gaten te houden.

Vivare accepteert geen grote risico's. Onze doelgroep een betaalbaar, passend (t)huis bieden in een wijk waar het prettig wonen is. Daar passen geen grote bedrijfsrisico's bij. Die filosofie hanteren we ook bij het uitvoeren van het toezicht. We zijn voortdurend in gesprek met de bestuurder, de directeur financiën, de controller en andere medewerkers binnen Vivare over de manier waarop Vivare de risico's beheerst en hoe dit bewust een onderdeel is van de besturing en besluitvorming van de organisatie.

De organisatie

Wij voelen ons verbonden met de organisatie. Onze rol is toezichhouden en we delen daarbij de passie voor de volkshuisvesting. We vinden het belangrijk om contact te hebben met bestuur, management en medewerkers van Vivare.

Contact met medewerkers

Sinds 2014 is Vivare op weg naar een kleiner, anders georganiseerd Vivare. De voortgang en inrichting van de nieuwe organisatie was regelmatig onderwerp van gesprek. Bijzondere aandacht hadden we daarbij dit jaar voor de implementatie van de nieuwe werkwijze van regie organisatie en werken met ketenpartners. We hielden en houden vinger aan de pols hoe het gaat met de begeleiding van mensen naar ander werk, of andere oplossingen, van medewerkers die tijdens de aanpassing van de organisatie boventallig werden.

Een aantal van ons heeft eenmaal het overleg van de bestuurder met de ondernemingsraad bijgewoond. In dat overleg stonden we stil bij de transitie naar regievoering. Samen constateerden we dat het werkend krijgen van de nieuwe processen en functies een zoektocht is. En we waren ook weer aanwezig bij de jaarlijkse kerstbijeenkomst voor de medewerkers van Vivare.

Vivare werkt

We zien dat de medewerkers van Vivare ook in 2017 hard hebben gewerkt aan het steeds beter laten functioneren van de nieuwe organisatie waaraan de afgelopen jaren is gebouwd. Daarin waren er soms ook tegenslagen en liepen processen en samenwerkingen niet altijd automatisch vanzelf goed. Daar hebben de medewerkers van Vivare zich niet door uit het veld laten slaan. Het gaf juist extra motivatie om de schouders er nog harder onder te zetten. De raad vindt het mooi om te zien dat de medewerkers van Vivare nog steeds trots zijn op hun werk en niet voor hun verantwoordelijkheden wegllopen. Dat draagt bij aan het vertrouwen in de organisatie. Ook bij de huurders van Vivare is dat vertrouwen gelukkig nog onverminderd groot. Wij denken vooral door de inzet van de medewerkers van Vivare. Een groot compliment aan de organisatie en de medewerkers is daarom op zijn plaats.

We benadrukken ook nogmaals dat we het belangrijk vinden dat Vivare medewerkers professioneel en betrokken (kunnen) zijn, verantwoordelijkheid kunnen en durven nemen en over dilemma's in gesprek durven gaan. Daar hoort bij dat medewerkers ook voelen dat zij het daarbij niet altijd helemaal perfect hoeven te doen. Fouten maken mag zonder daar direct hard op afgerekend te worden.

Governance

Naast alle eerder genoemde onderwerpen en de vaste agendapunten uit de planning en control cyclus sprak de raad ook governance gerelateerde onderwerpen als stakeholdermanagement, de visitatie, de zelfevaluatie, de visie op toezicht, remuneratie, de beoordeling van de bestuurder (vanuit onze werkgeversrol), profiel voor toekomstig nieuw lid en nieuwe voorzitter, werving- en herbenoeming. Ook de informatie van de externe toezichthouders Waarborgfonds Sociale Woningbouw en Autoriteit Woningcorporaties kwam aan de orde.

5. Relaties

Een goede relatie en samenwerking met onze huurders en belanghebbenden. Dat vinden we als raad van commissarissen belangrijk. Door naar elkaar te luisteren en met elkaar te spreken kunnen we beter aansluiten bij de belangen, standpunten, percepties en doelen van onze belanghebbenden en deze meewegen in ons toezicht op strategie en beleid.

Huurders en hun organisaties

In 2017 overlegden we verschillende keren met de besturen van onze huurdersverenigingen. Er was één bijeenkomst met alle commissarissen én alle huurdersverenigingen. Deze bijeenkomst werd door de huurdersverenigingen voorbereid. We bespraken toen hoe huurdersverenigingen en raad van commissarissen informatie met elkaar kunnen delen en gebruik kunnen maken van elkaars kennis. Hoe het gaat met de prestatieafspraken kwam aan de orde en ook een aantal specifieke vragen die leefden bij de huurdersverenigingen werden besproken. We hadden ook contact met individuele huurders en andere wijkbewoners over hun ervaringen met Vivare, hun woning en hun wijk, o.a. tijdens het maatschappelijk gesprek van Vivare in Renkum over de wijken en tijdens een dialoogsessie in het kader van de visitatie.

Lokale belanghebbenden

Op diverse bijeenkomsten hadden we contact met samenwerkingspartners van Vivare. Denk daarbij aan politici en bestuurders uit de regio en vertegenwoordigers van diverse (zorg) organisaties tijdens het maatschappelijk gesprek van Vivare in Renkum over de samenstelling van wijken. In de dialoogrondes die plaatsvonden in het kader van de visitatie van Vivare hadden we contact met bestuurders en vertegenwoordigers van samenwerkingspartners van Vivare.

Landelijke belanghebbenden

Jaarlijks bespreken we de oordeelsbrief van de Autoriteit woningcorporaties, met daarin hun samenvatting van het financiële oordeel over Vivare. Ook hebben we het jaarlijks over de kredietwaardigheidsbeoordeling en het faciliteringsvolume die het Waarborgfonds Sociale Woningbouw voor Vivare aangeeft. Dit is de hoogte van het bedrag dat Vivare jaarlijks aan geborgde leningen mag aantrekken. Daarnaast nemen we als commissarissen actief deel als spreker of panellid in seminars, waaronder voor het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Erasmus universiteit en de Vereniging Toezichthouders Woningcorporaties (VTW). We zijn ook allemaal aangesloten bij de VTW, de beroepsvereniging en belangenbehartiger van het interne toezicht bij woningcorporaties.

6. Werkwijze en commissies

Onze taken en werkwijze zijn vastgelegd in de statuten van Vivare en ons reglement van de raad van commissarissen. Het werk dat we doen om inhoud te geven aan het interne toezicht bij Vivare maakt onderdeel uit van de zogenaamde governance. De verschillende onderwerpen die daar mee te maken hebben, bespraken we ook met de Directeur Bestuurder. Dat past in onze visie op toezicht dat raad en bestuurder altijd het gesprek voeren vanuit een gedeeld waardenpatroon en een gedeelde strategische visie voor de organisatie. Dat geldt ook voor de onderwerpen die gaan over de governance zelf. Zo deden we gezamenlijk weer een zelfevaluatie, was er een herbenoemings- en een wervingsprocedure en bespraken we gezamenlijk wat onze visie op toezicht is.

Commissies

We hebben drie vaste commissies: de auditcommissie, de commissie vastgoedregie en de remuneratie- en governance commissie. In het reglement raad van commissarissen is beschreven wat deze commissies doen.

Auditcommissie

Eind 2017 hadden de heren Bosveld (voorzitter) en Elghoul zitting in de auditcommissie. Hiermee beschikt de auditcommissie over voldoende financiële expertise. Deze commissie bereidt het toezicht op het financiële beleid voor om te bespreken in de voltallige raad. Belangrijke aandachtsgebieden van de commissie zijn: interne risicobeheersing- en controlesystemen, financiële informatieverstopping, fiscaliteit en wijzigingen in financieel beleid en wet- en regelgeving.

De auditcommissie vergaderde vier keer in 2017, in aanwezigheid van de bestuurder, de directeur financiën en de controller. Agendapunten waren: jaarverslag 2016, jaarrekening en accountantsverslag, intern auditplan, risicomanagement en soft controls, reglement financieel beleid en beheer, treasurystatuut en treasuryjaarplan, fiscaliteit, begroting 2017, intern auditplan en de managementletter. Verder voerde de auditcommissie de jaarlijkse zelfevaluatie uit en evalueerde de inzet van de externe accountant. Ook vond het jaarlijkse gesprek plaats met de directeur financiën en de controller zonder aanwezigheid van de Directeur Bestuurder. Dit reguliere jaarlijkse gesprek gaat over de algemene gang van zaken binnen Vivare.

De auditcommissie evalueert jaarlijks samen met de bestuurder het functioneren van de externe accountant. Communicatie over de kosten van de accountantscontrole was een aandachtspunt. Daarbij was voor de jaarrekeningcontrole over 2017 een wisseling van partner (accountant) vanuit EY aan de orde. Er zijn duidelijke afspraken gemaakt voor die controle en in 2018 wordt besloten over de keuze voor de accountant voor de komende jaren.

Bij de bespreking van het jaarverslag 2017 en de managementletter was de externe accountant aanwezig. Daarnaast sprak de auditcommissie met de externe accountant zonder aanwezigheid van de Directeur Bestuurder. Daarbij waren geen bijzondere aandachtspunten aan de orde.

Commissie vastgoedregie

De heer Van Nieuwenhuijze (voorzitter) en mevrouw Bouwmeester zaten in 2017 in de commissie vastgoedregie. Deze commissie bereidt onze besluitvorming voor vastgoedbeslissingen voor. Het gaat dan om het goedkeuren van investeringen boven € 3 miljoen. Daarnaast volgt de commissie de planning van de vastgoedprojecten en de organisatie ontwikkeling van de directie vastgoedregie. De commissie vergaderde vier maal.

Remuneratie- en governance commissie

De remuneratie- en governance commissie bestond in 2017 uit de heer Elghoul (voorzitter) en de heer Van Leeuwen.

De remuneratie en governancecommissie beoordeelt jaarlijks het functioneren van de bestuurder en doet een voorstel over de beloning en arbeidsvoorwaarden van de bestuurder aan de raad van commissarissen. Daarnaast doet de remuneratie- en governance commissie:

- voorstellen aan ons voor de procedure en het profiel bij vacatures binnen de raad van bestuur en de raad van commissarissen en het beloningsbeleid van de commissarissen;
- de voorbereiding van de werving en selectie van nieuwe commissarissen;
- de voorbereiding van de zelfevaluatie van het functioneren van de raad van commissarissen.

De commissie had in 2017 regelmatig (bilateraal) overleg om de zelfevaluatie en de wervingsprocedure voor te bereiden (en uit te voeren). Verslaglegging daarvan vond plaats middels notities met voorstellen aan de raad van commissarissen.

Invulling werkgeversrol raad van commissarissen

Voor de beoordeling van de bestuurder heeft de commissie aan alle leden van de raad input gevraagd. Daarna heeft de commissie het jaarlijkse beoordelingsgesprek met de bestuurder gevoerd. De raad heeft onder meer afspraken gemaakt met de bestuurder over zijn persoonlijke ontwikkeling die passen bij Vivare als lerende organisatie. De afspraken zijn vastgelegd in een persoonlijke brief aan de bestuurder.

De beloning van de bestuurder wordt bepaald door de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Daarnaast geldt vanaf 1 januari 2014 ook de regeling bezoldigingsmaxima topfunctionarissen toegelaten instellingen volkshuisvesting. De beloning van de bestuurder lag in 2017 boven het maximum volgens de staffel in deze regeling. Met onze goedkeuring maakt de bestuurder gebruik van het overgangsrecht. In 2017 was er geen aanleiding om nieuwe besluiten te nemen over de beloning van de bestuurder. De eerder gemaakte afspraken waren nog van toepassing. Het overgangsrecht van de WNT was dit jaar nog van toepassing en de indelingscategorie van Vivare op grond van de staffel is niet gewijzigd. Er hebben zich ten opzichte van 2016 daarom geen wijzigingen voorgedaan in de beloning van de bestuurder.

7. Evaluatie en ontwikkeling

Jaarlijks werken we aan onze eigen ontwikkeling. We volgen opleidingen en voeren een zelfevaluatie uit.

Zelfevaluatie

Na een zelfevaluatie met externe begeleiding in 2016 voerden we in 2017 de zelfevaluatie weer zelf uit. De zelfevaluatie was opgebouwd uit individuele gesprekken van de voorzitter met alle leden. De heer Elghoul voerde een gesprek met de voorzitter. De bestuurder schreef een 'recensie' voor de raad. De bevindingen heeft de raad uitgebreid besproken in een gezamenlijke bijeenkomst en vastgelegd in een verslag. We concludeerden dat het gelukkig goed gaat met onze raad. Dit bleek ook uit de reflectie van de bestuurder en het laatste governance-onderzoek van Aw in 2016. Daarbij blijft altijd de (vanzelfsprekende) vraag of er mogelijkheden zijn om door te ontwikkelen en (nieuwe) accenten te leggen. Voor 2017 waren er op basis van de zelfevaluatie daarom een aantal speerpunten. Zo hebben we onze visie op het toezicht uitgebreid met elkaar besproken op een thema-ochtend over waardengericht toezicht en dit vastgelegd in een document. Het toepassen en verder ontwikkelen van die visie in onze dagelijkse praktijk blijft onderwerp van gesprek. Ook bespraken we dat het rooster van aftreden meer in balans kan zijn. In hoofdstuk 8 over de samenstelling schrijven we daar meer over. Verder hebben de leden van de raad het contact met de directeuren binnen Vivare verstevigd door jaarlijks een bilateraal gesprek te voeren. En hebben we ons extra verdiept op het thema volkshuisvesting, onder andere door het organiseren van een themadag over dit onderwerp.

Educatie

Naast de evaluatiemomenten en informatie van de bestuurder over ontwikkelingen binnen Vivare en in de sector, doen we doorlopend aan scholing door het verwerven van kennis en inzicht uit literatuur en bijeenkomsten van externe organisaties. De informatie uit die bijeenkomsten delen de deelnemers met de gehele raad. In 2017 namen we onder andere deel aan:

- diverse seminars en symposia van o.a. SOM, BDO en VTW. Thema's die daarin werden belicht gingen onder andere over 'controller, bestuur en woningwet', 'toezicht met passie', 'governancode' en 'stakeholderbeleid';
- het tweede maatschappelijk gesprek dat werd georganiseerd door Vivare, dit keer in de gemeente Renkum, over de samenstelling van wijken en de kwetsbaarheid daarvan, met experts, bestuurders uit de regio, politici en bewoners ('Cement in de Wijk').

PE punten

Met bovenstaande behaalden de commissarissen PE-punten: de heer W.D. van Leeuwen 42 punten, de heer R. Bosveld 15 punten, de heer J. Elghoul 6 punten, mevrouw A Bouwmeester 4 punten en de heer H.J.W. van Nieuwenhuijze 36 punten.

8. Samenstelling in detail

Ontwikkelingen binnen de raad in 2017

Eind 2017 liep de eerste zittingstermijn van de heer Van Nieuwenhuijze af. De raad van commissarissen benoemde de heer Van Nieuwenhuijze opnieuw. Op 14 december 2017 bekrachtigde de Autoriteit woningcorporaties deze herbenoeming met een positieve zienswijze.

Vooruitkijkend naar 2019 constateerde de raad van commissarissen dat in dat jaar twee commissarissen gelijktijdig aftreden wegens het aflopen van de maximale zittingstermijn. Om meer spreiding te hebben in het toekomstige rooster van aftreden, besloot de raad het aantal leden tijdelijk uit te breiden naar zes. Daarom startte de raad in september 2017 de wervings- en selectieprocedure voor een nieuw lid én tevens huurderscommissaris. In 2018 zal dit nieuwe lid tijdelijk als zesde lid in de raad zitting nemen; vanaf 2019 zal deze nieuwe commissaris als opvolger van de heer Bosveld optreden als huurderscommissaris.

Verwachting: toekomstig huurderscommissaris begin 2018 benoemd

De voordracht van huurderscommissarissen is geregeld in onze statuten en het reglement Raad van commissarissen. Samen met de huurdersbelangenverenigingen startte de raad in september 2017 de werving- en selectieprocedure met het opstellen van de profielschets. Een selectiecommissie, ondersteund door een extern werving- en selectiebureau, voerde de procedure uit. Deze commissie bestond uit de voorzitter van de raad van commissarissen, de voorzitter van de remuneratie- en governancecommissie en twee vertegenwoordigers van de huurdersbelangenverenigingen. De bestuurder stond de commissie bij met advies. In december 2017 heeft deze procedure geleid tot een voordracht vanuit de huurdersverenigingen voor een nieuwe huurderscommissaris. De verwachting is dat het nieuwe (tijdelijk zesde lid) na ontvangst van de positieve zienswijze van de Autoriteit woningcorporaties begin 2018 definitief kan worden benoemd.

Samenstelling en rooster van aftreden per 31 december 2017

De heer Mr. W.D. van Leeuwen – voorzitter.

De heer van Leeuwen is benoemd op 1 januari 2011, herbenoemd op 1 januari 2015 en treedt af per 1 januari 2019.

De heer drs. R. Bosveld – lid, benoemd op voordracht huurdersverenigingen.

De heer Bosveld is benoemd op 1 januari 2011, herbenoemd op 1 januari 2015 en treedt af per 1 januari 2019.

Mevrouw mr. A. Bouwmeester – lid, benoemd op voordracht huurdersverenigingen.

Mevrouw Bouwmeester is benoemd op 30 juni 2016 en treedt af per 30 juni 2020. Zij komt in aanmerking voor herbenoeming tot 2024.

De heer J. Elghoul – lid.

De heer Elghoul is benoemd op 1 januari 2012, herbenoemd op 1 januari 2016 en treedt af per 1 januari 2020.

De heer H.J.W. van Nieuwenhuijze – lid.

De heer van Nieuwenhuijze is benoemd op 18 december 2013, herbenoemd op 18 december 2017 en treedt af per 18 december 2021.

Eind 2017 is de man-vrouwverhouding in de raad van commissarissen 80/20.

De kwalificaties waaraan een commissaris moet voldoen, zijn vastgelegd in de 'Profielchets raad van commissarissen'. Deze profielchets is opgenomen in het reglement raad van commissarissen.

Beloning raad van commissarissen

De vergoedingen van commissarissen vallen onder de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen en de regeling bezoldigingsmaxima topfunctionarissen toegelaten instellingen volkshuisvesting. De Vereniging Toezichthouders Woningcorporaties heeft in april 2015 het wettelijk maximum van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in een beroepsregel naar beneden bijgesteld. De Vereniging Toezichthouders Woningcorporaties acht deze beloning redelijk en maatschappelijk aanvaard voor de sector. De raad houdt zich aan deze beroepsregel en heeft de remuneratie van de commissarissen vastgesteld op de bedragen die horen bij de bezoldigingscategorie waarin Vivare valt. Eind 2016 heeft de VTW de bedragen geïndexeerd. Per 1 januari 2017 volgt de raad deze indexering. Voor de voorzitter is de beloning € 21.750,- per jaar en voor een lid € 14.500,-.